

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Hallituksen esitys laiksi koulumatkatukilain muuttamisesta (HE 177/2024 vp)

Sivistysvaliokunta 5.11.2024
Jonna Salmela
Erityisasiantuntija

TAUSTA JA TAVOITTEET

- Julkisen talouden suunnitelman vuosille 2025–2028 mukaan *koulumatkatukioikeus rajataan vain maksuttoman koulutuksen opiskelijoille*
- Koulumatkatukilaista (48/1997) poistettaisiin muut kuin maksuttomaan koulutukseen oikeutetut opiskelijat
- Koulumatkatuen arvioidut säästöt 8 miljoonaa euroa
- Oikeudesta maksuttomaan koulutukseen säädetään oppivelvollisuuslain (1214/2020) 16 §: ssä. Maksuttomuuden laajuudesta säädetään lain 17 §:ssä ja koulumatkatukioikeudesta koulumatkatukilaissa.
- Koulumatkatukilaissa viitataan oppivelvollisuuslain 16 §: ään maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen osalta. Oppivelvollisuuslain 16 §:n mahdollisilla muutoksilla on siis vaikutusta koulumatkatukeen.

Koulumatkatuki

- Koulumatkatuen tarkoituksena on korvata lukio-opintoja ja ammatillisia opintoja harjoittavien opiskelijoiden päivittäisestä koulumatkasta aiheutuvia kustannuksia.
- Koulumatkatukea myönnetään opiskelijan asunnon ja oppilaitoksen välisten päivittäisten koulumatkojen kustannusten korvaamiseksi.
- Koulumatkatuki maksetaan kuukausittain opiskelijan matkustustavan mukaan joko koulutuksen järjestäjän, matkalipun myyjän, joukkoliikenteen lippujärjestelmän ylläpitäjän tai opiskelijan omalle tilille.
- Oikeus koulumatkatukeen ei ole riippuvainen tuen hakijan iästä, tuloista eikä koulumenestyksestä. Opintojen on kuitenkin oltava päätoimisia.

Oikeus koulumatkatukeen

- Nykyisin koulumatkatukea saavat myös muut kuin maksuttomaan koulutukseen oikeutetut opiskelijat.
- Maksuttomaan koulutukseen oikeutetuilla opiskelijoilla tarkoitetaan niitä opiskelijoita, jotka ovat oppivelvollisuuslain mukaan oikeutettuja maksuttomaan koulutukseen.
- Muita kuin maksuttomaan koulutukseen oikeutettuja opiskelijoita voivat olla esimerkiksi sellaiset opiskelijat, jotka ovat suorittaneet jo yhden toisen asteen tutkinnon eivätkä kuulu oppivelvollisuuden piiriin. Heitä voivat olla myös opiskelijat, jotka opiskelevat oppilaitoksessa, joka ei kuulu maksuttoman koulutuksen piiriin (nämä ovat käytännössä vanhempia opiskelijoita, kuin oppivelvollisuusikäisiä).
- Maksuttomaan koulutukseen oikeutetut opiskelijat ja muut kuin maksuttomaan koulutukseen oikeutetut opiskelijat saavat koulumatkatukea osittain eri edellytyksin.
 - Muilla kuin maksuttomaan koulutukseen oikeutetuilla opiskelijoilla on koulumatkatuessa omavastuuosuus matkalippujen hinnoissa. Lisäksi heiltä edellytetään vähintään 10 kilometrin yhdensuuntaista koulumatkaa, kun taas maksuttomaan koulutukseen oikeutetuilla opiskelijoilla matkan vähimmäispituus on seitsemän kilometriä.

MUUTOKSEN VAIKUTUKSET OPISELIJOIDEN ASEMAAN

- Koulumatkatukea maksettaisiin jatkossa opiskelijoille, jotka tarvitsevat sitä eniten eli ovat maksuttoman koulutuksen piirissä suorittaakseen oppivelvollisuutta.
- Vaikutukset kohdistuisivat niihin opiskelijoihin, joilla ei ole oikeutta maksuttomaan koulutukseen.
- Heitä on vuonna 2024 arviolta 12 000 opiskelijaa, joista suurin osa opiskelee ammatillisessa oppilaitoksessa. (lähde: Kela)
- Heistä alle 25 v on n. 4200 ja yli 25 v on 6400. (lähde: Kela)
- Suurin osa heistä käyttää omaa matkustustapaa (omaa autoa) koulumatkoihin.
- Uudistuksen jälkeen heidän tulisi kattaa koulumatkoista aiheutuvat kustannukset muulla tavoin
- Opintotuen saajia heistä on noin 6200. Nämä opiskelijat voisivat siis kattaa jatkossa koulumatkoista aiheutuvia kustannuksia opintotuella.
- Täysi-ikäisillä opiskelijoilla opintolainan takaus on noussut 1.8.2024, joten heillä olisi varoja enemmän käytössä, vaikka koulumatkatukioikeus poistuu. Toisaalta niillä, jotka käyttä lainamahdollisuutta, saattaa muutos lisätä työssäkäyntiä.
- Huom. Syksystä 2024 alkaen kaikki toisen asteen opintonsa aloittavat, oppivelvolliset ja koulumatkatukeen oikeutetut opiskelijat kuuluvat jo maksuttoman koulutuksen piiriin (käytännössä vuonna 2005 ja sen jälkeen syntyneet)
- Järjestelmä selkeytyy ja on helpommin toimeenpantavissa, kun ei ole erilaisia tuen myöntöperusteita

Vaikutukset opiskelijoiden asemaan

- Uudistus voi vaikuttaa opiskelumahdollisuuksiin- ja halukkuuteen sekä asumiskäyttäytymiseen. Osa on voinut tehdä päätöksen olla muuttamatta opiskelupaikkakunnalle, koska saa koulumatkatukea.
- Koulumatkatukioikeuden poistaminen ei vaikuttaisi samalla tavoin kaikkiin tukioikeuden menettäjiin: esimerkiksi pitkän koulumatkan omaavilla oman auton käyttäjillä menetys voi olla hyvinkin merkittävä verrattuna opiskelijaan, jolla on mahdollisuus käyttää jatkossakin joukkoliikennettä. Esim. Waltti-liikenteen matkalipuissa on käytössä kuntien subventoimia alennuksia.
- Uudistuksen suurimpana menettäjäryhmänä voidaan katsoa olevan oman auton varassa olevat opiskelijat, joilla on pitkä koulumatka eikä tosiasiallista mahdollisuutta käyttää joukkoliikennettä.
 - On mahdollista, että nämä opiskelijat muuttavat jatkossa opiskelupaikkakunnalle ja voivat saada asumiskustannuksiinsa asumislisää tai asumistukea.

Lausuntopalaute

- Lausunnon antoi 9 tahoa
- Lausunnot poikkesivat sisällöllisesti toisistaan
- Koulumatkatukioikeuden säilymistä maksuttomaan koulutukseen oikeutetuilla opiskelijoilla sai kannatusta.
- Esitettyä muutosta pidettiin selkeyttävänä ja toimeenpanoa helpottavana.
- Osa lausunnonantajista kiinnitti huomiota muiden opiskelijoiden asemaan heikentävien esitysten yhteisvaikutuksiin.
- Voimakkaimmin esitystä vastustivat opiskelijajärjestöt, jotka näkivät esityksessä useita kielteisiä vaikutuksia muun muassa opiskelijoiden toimeentuloon ja kouluttautumismahdollisuuksiin

Arvioidut säästöt vuoteen 2026 mennessä

	Vuonna 2024		1.8.25		Vuonna 2026	
	Saajat (arvio)	Menot (TAE)	Saajat (arvio)	Menot	Saajat	Menot
Maksuttoman koulutuksen piirissä olevat opiskelijat	99 000	96 200 000	99 000	96 200 000	99 000	96 200 000
Muussa koulutuksessa olevat opiskelijat	12 000	8 000 000	7000	4 000 000	0	0
Yhteensä	111 000	104 200 000	106 000	100 200 000	99 000	96 200 000
Muutos			-5 000	-4 000 000	-12 000	-8 000 000

Vaikutukset kulkutavan mukaan

Muut kuin maksuttoman koulutuksen opiskelijat	Vuonna 2024		1.8.2025		Vuonna 2026	
	Saajat	Menot	Saajat	Menot	Saajat	Menot
Kulkutapa						
Joukkoliikenne (Waltti)	2 800	900 000	1 700	450 000	0	0
Matkahuolto	800	500 000	500	250 000	0	0
Muu	400	100 000	200	50 000	0	0
Koulutuksen järjestäjä	100	100 000	0	50 000	0	0
Oma matkustustapa	9 400	4 500 000	5 500	2 250 000	0	0
Useita kulkutapoja	2 300	900 000	1 400	450 000	0	0
Yhteensä	15 800	7 000 000	9 300	3 500 000	0	0

Kiitos!